

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

конструкції в залежності від її жорсткості дія навантаження іде більше на збільшення внутрішніх зусиль напружень або більше на зміну форми конструкції (переміщення та деформації). Таким чином підвищення жорсткості конструкції може призвести до великих напружень і як наслідок зменшити міцність конструкції. Ці твердження мають важливе значення при конструюванні обладнання.

При виборі схеми розрахунку обладнання інженерний підхід може доповнюватися фундаментальним науковим підходом. Таким чином можна згідно принципам критичного мислення отримати результати розрахунку двох підходів та зробити порівняльний аналіз результатів. Це підвищить якість розрахунку обладнання, зробить його більш ґрунтовним. Розрахунки обладнання відбуваються за допомогою вибору різних розрахункових схем та математичних моделей що допомагає провести оцінку впливів різних факторів на них.

Критичне мислення в процесі навчання дає розвиток креативності викладання дисципліни «Розрахунок і конструювання обладнання галузі». Критичне мислення необхідне як знаряддя дослідницького пошуку. Критичне мислення базується на розвитку умінь робити логічні висновки, ухвалювати обґрунтовані рішення, аналізувати отриману інформацію та процес рішення завдання, концентруватись на отриманні результату.

Отже критичне мислення при викладанні дисципліни «Розрахунок і конструювання обладнання галузі» суттєво покращує навчальний процес. Серед основних шляхів підвищення критичного мислення виділено: врахування попереднього рівня підготовки здобувачів освіти; формування загальної системи фундаментальних знань, підвищення їх структурованості; запровадження інформаційних технологій в процес викладання; використання Інтернет технологій, Інтернет пошуку інформації, навчальних матеріалів іноземною мовою; закладання розуміння базових принципів; використання комбінації підходів до розрахунку обладнання; розгляд питань критичного мислення в процесі навчання.

СОРОКА Ольга Олексіївна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У СТРУКТУРІ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: ЗМІСТ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ

Сучасна освіта функціонує в умовах цифровізації, інтенсивного розвитку інформаційних технологій та зростання обсягів інформації, що потребує від майбутнього вчителя не лише знань, а здатності до їх критичного осмислення. У контексті переходу до компетентнісної парадигми особливого значення

набувають трансверсальні компетентності, серед яких критичне мислення виступає ключовою.

Для професійної діяльності вчителя критичне мислення є необхідним, оскільки воно забезпечує:

- відбір і критичну оцінку навчального контенту (особливо в умовах інформаційного перевантаження та цифрових ресурсів);
- прийняття педагогічних рішень у складних і нестандартних ситуаціях;
- організацію навчання, спрямованого на розвиток мислення учнів, а не лише відтворення знань;
- протидію маніпуляціям, дезінформації та стереотипам;
- професійну рефлексію та самовдосконалення.

Таким чином, критичне мислення виступає не лише освітнім результатом, а й інструментом професійної діяльності вчителя.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що критичне мислення розглядається як складне інтегративне утворення. Зокрема, С. Вітвицька визначає його як систему взаємопов'язаних компонентів — аналітичного, синтетичного, логічного та системного мислення, що забезпечують цілісність пізнавальної діяльності [1]. Такий підхід дозволяє трактувати критичне мислення як багаторівневу структуру, спрямовану на досягнення обґрунтованих результатів мисленнєвої діяльності.

У працях А. Левченко та І. Таможської критичне мислення розглядається як окремий тип мислення, що характеризується активністю, самостійністю, рефлексивністю та цілеспрямованістю [2]. Дослідники підкреслюють, що воно передбачає здатність до аналізу, синтезу, оцінювання інформації, формування аргументованих суджень і прийняття рішень у складних ситуаціях.

У контексті сучасної освіти критичне мислення розглядається як одна з ключових навичок ХХІ століття. Як зазначає К. Гнезділова, воно є необхідною умовою формування когнітивних здібностей, здатності до аналізу інформації, оцінювання аргументів і прийняття обґрунтованих рішень, зокрема в умовах цифровізації та впровадження STEM-освіти [3].

У структурі трансверсальних компетентностей критичне мислення виконує системоутворювальну функцію, інтегруючи інші універсальні здатності — комунікативність, здатність до навчання впродовж життя, вирішення проблем і прийняття рішень. Воно виступає метакомпетентністю, яка визначає ефективність професійної діяльності майбутнього педагога.

Критичне мислення майбутнього вчителя доцільно розглядати як інтегративну багатокомпонентну систему, що включає такі взаємопов'язані компоненти: когнітивно-аналітичний, оцінно-рефлексивний, діяльнісно-практичний, ціннісно-мотиваційний та комунікативно-дискурсивний компоненти.

Когнітивно-аналітичний компонент охоплює здатність до аналізу, синтезу та інтерпретації інформації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, оцінювання достовірності джерел та логічного обґрунтування висновків, забезпечуючи інтелектуальну основу педагогічного мислення.

Оцінно-рефлексивний компонент передбачає сформованість умінь самоаналізу і самооцінювання, критичного ставлення до власних суджень, усвідомлення альтернативних позицій та рефлексії педагогічного досвіду, що визначає здатність майбутнього вчителя до професійного розвитку і самовдосконалення.

Діяльнісно-практичний компонент характеризується здатністю застосовувати критичне мислення у педагогічних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, розв'язувати професійні проблеми та моделювати навчальні ситуації, забезпечуючи зв'язок між теоретичними знаннями і практичною діяльністю.

Ціннісно-мотиваційний компонент включає мотивацію до пізнання і саморозвитку, відкритість до нових ідей, дотримання принципів академічної доброчесності та відповідальність за прийняті рішення, формуючи внутрішню готовність особистості до критичного мислення.

Комунікативно-дискурсивний компонент передбачає здатність до аргументованого висловлення власної позиції, участі у дискусії, толерантного ставлення до альтернативних думок і ведення педагогічного діалогу, що, у свою чергу, визначає здатність майбутнього вчителя формувати критичне мислення учнів.

Особливу роль у розвитку критичного мислення відіграє рефлексія. Дослідження сучасних учених доводять, що рефлексивні практики забезпечують розвиток самосвідомості, здатності до самооцінювання та прийняття обґрунтованих рішень [4]. Саме рефлексія трансформує навчання з пасивного засвоєння знань у активний процес осмислення.

На основі аналізу наукових джерел можна виокремити основні шляхи формування критичного мислення майбутніх учителів:

1. Дослідницька діяльність (виконання наукових робіт, аналіз інформаційних джерел, формування гіпотез) [2].
2. Інтерактивні методи навчання (дискусії, кейс-методи, проєктна діяльність, що сприяють розвитку аргументації та оцінювання інформації) [5].
3. Рефлексивні технології (самоаналіз, оцінювання власних результатів діяльності) [4].
4. Інноваційні та цифрові технології (використання STEM-підходу та інструментів штучного інтелекту) [3].
5. Проблемно-орієнтоване навчання (створення ситуацій, що вимагають самостійного прийняття рішень).

Отже, критичне мислення є ключовим компонентом трансверсальних компетентностей майбутніх учителів і виконує системоутворювальну функцію

у їх професійній підготовці. Запропонована структура критичного мислення (когнітивно-аналітичний, оцінно-рефлексивний, діяльнісно-практичний, ціннісно-мотиваційний, комунікативно-дискурсивний компоненти) дозволяє комплексно охарактеризувати цей феномен як педагогічну категорію. Ефективне формування критичного мислення можливе лише за умов інтеграції інноваційних освітніх технологій, рефлексивної діяльності та практикоорієнтованого навчання.

Список використаних джерел:

1. Вітвицька С. С. Розвиток критичного мислення здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у процесі вивчення освітньої компоненти «Педагогіка вищої школи». *Перспективи та інновації науки*. 2026. № 3(61). С. 296–308. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3\(61\)-296-308](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3(61)-296-308)
2. Левченко А. В., Таможська І. В. Розвиток у майбутніх педагогів критичного мислення. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 09–10 грудня 2025 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. М. Топузова; доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України О. В. Малихіна*. Київ : Видавництво Людмила, 2026. С. 237-243.
3. Гнезділова К. Інструменти штучного інтелекту в підтримці розвитку критичного мислення молодших школярів у STEM-освіті // *Молодь і ринок*. 2026. № 3 (247). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.354496>
4. Фрицюк В. А. Активізація рефлексивної діяльності майбутніх учителів для розвитку в них адекватної професійної Я-концепції. Інформаційні технології та інноваційні методики навчання в освіті дорослих. 2025. Вип. 78. С. 471–482. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-78-471-482>
5. Мерещенко К., Зима О. Формування критичного мислення шляхом використання інтерактивних освітніх практик Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки : матеріали XV всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Вінниця, 20 березня, 2026 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2026. С. 29–31. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/2666>

formation in the process of teaching the discipline "automatic control theory"	середовищі: особливості формування у процесі викладання дисципліни «теорія автоматичного управління»	
Yurii Syvokon Methods for developing critical thinking of future specialists in the field of choreographic art in the process of studying the discipline "classical dance"	Сивоконь Юрій Методи розвитку критичного мислення майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва в процесі вивчення дисципліни «класичний танець»	335
Oleksandr Syzon Critical thinking as a component of the professional training of a future physics teacher	Сизьон Олександр Критичне мислення як складова професійної підготовки майбутнього вчителя фізики	339
Svitlana Sytnik Psychological factors of critical thinking of future psychologists	Ситнік Світлана Психологічні чинники критичного мислення майбутніх психологів	341
Andrii Sychov Ways to improve critical thinking when teaching the discipline "calculation and design of industry equipment"	Сичов Андрій Шляхи підвищення критичного мислення при викладанні дисципліни «розрахунок і конструювання обладнання галузі»	349
Olha Soroka Critical thinking in the structure of transversal competencies of future teachers: content and ways of formation	Сорока Ольга Критичне мислення у структурі трансверсальних компетентностей майбутніх учителів: зміст і шляхи формування	351
Tatiana Stritievych Critical thinking in the training of fine arts and design professionals	Стрітьєвіч Тетяна Критичне мислення у підготовці професіоналів з образотворчого мистецтва та дизайну	355
Oleksandr Suslynets Critical Thinking: Countering Disinformation	Суслинець Олександр Критичне мислення: протидія дезінформації	358
Iryna Tamozhska Professionally oriented	Таможська Ірина Професійно	360